

КУЛТУРА

Култура - Брой 26 (2906), 07 юли 2017

Когато лабиринтите добиват форма

To all appearances, the artist acts like a mediumistic being, who from the labyrinth beyond time and space, seeks his way out to a clearing” - Marcel Duchamp, *The Creative Act*, 1957

Стефан Николаев, *Вървя през лабиринт, който е права линия*, Sariev Contemporary, църквата “Свети Йосиф, Пловдив, 19 май – 30 юни 2017

Колко права може да е линията между идеята за една изложба и нейната реализация?

Стефан Николаев откри поредната си самостоятелна изложба в галерия Sariev Contemporary с екзистенциалното откровение за неговия път през лабиринт, който се състои от една единствена права линия – най-страшният борхесов архетип на съществуването. Замислена като мини ретроспектива с реплики и включване на ранните му работи, изложбата в първоначалния си вид беше ребус от етимологични загадки, работа с материала, присвояване на комерсиални марки и популярни визуални шаблони, който в крайна сметка кулминира в това философското прозрение за лабиринта от неон.

После се появила църквата и шоколадът. Внасяйки в привидно ясният маршрут на художника някои отклонения към изкушението и изкуплението.

Да стъпиш в този лабиринт е подвеждащо лесно. Характерното с “продуктово позициониране” изкуство на френско-българския художник е разточително на преживявания с формата, блясъка и материала и същевременно изпълнено с ирония и символизъм на границата на пълния nonsens. С него винаги има риск да останеш залепен като муха на огледалната повърхност – там, където линията от живота към смъртта е точно толкова ясна, колкото са и предупредителните надписи по кутиите с цигари. По-голямо е усилието да проникнеш отвъд, в света зад огледалото, където е и същинският лабиринт на всички съзнателни или несъзнателни мисли, безсъници и лутания, изведени във форма. От възплъщението на артиста като “медиумистично същество”, обитаващо отвъден свят, по дефиницията на Дюшан за творческия акт, до светската фасада, настанила се в “белия куб” сред почитатели и колекционери, няма път, а по-скоро опънато тънко въже. Маршрутът е ясен и почти невъзможен.

За по-добро ориентиране следвай инструкциите. Но кое е първо: *Come to where the flavor is* или *After me*? Или първо изяждаш шоколада, за да проникнеш в един кошмар?

Мраморното надгробие от 2004 г. *Come to where the flavor is* – тежък и масивен символ на края, заорал в пода на галерията, е всъщност началото на пътя през лабиринта и едно от ранните произведения на Стефан Николаев, докато тютюнопушенето все още можеше да бъде и личен, и творчески “стейтмънт”. Монументализираната кутия с луксозна марка цигари е една от най-известните персонални употреби на реди-мейд стратегията, приложени от художника. Консумеристката концепция, боравеща с иконографията на масовата култура, отдавна е натрупала собствена сантиментална история под формата на

скулптурен обект, която я приближава повече до лиричен символ на суетата, отколкото до иначе прозаичния завършек в пръстта.

After me (2017) (working title) е реплика на работа от същия период и от същата тютюнева тема в изкуството на Николаев. Но сега той рисува за първи път от десетилетие, пресъздавайки постера Poster Posterity от 2003 в живопис. Така, вместо сантиментално "залезният" нюанс на иначе рестриктивната табела със задраскана цигара, на преден план излиза най-вече статусът на произведението и фактът, че неговата "техническа репродуктивност" е върната обратно към творческия акт.

Най-романтичният от всички обекти, замислени като част от изложбата, е *Dreamworks* (2017) – дневник на сънищата, безсънието, виденията, мечтите и кошмарите, пресъздаден като диаграма на съотношението между времето, прекарано в тях. Но по-поразителният парадокс е самата форма на обекта и съотношението на времето, прекарано в изпичането на всеки отделен сегмент от керамика и старателното му глазиране в различни цветове.

Между идеята за лабиринта и нейното осъществяване във форма стоят, както споменах в началото, шоколадът и църквата.

Nightmares (2017) или *Cauchemar*, която всички останали езици заемат от френския, е тъмната половина на *Dreamworks*, която ни води обратно нататък, където е вкусът (*Come where the flavor is*), в едно междинно състояние на сънища и безсънища, на друго място отвъд и между живота и смъртта. Диаграмата, изпълнена от шоколад и оформена в луксозни кутии, стои като допълнителен, едновременно присъстващ и липсващ елемент от изложбата, също като пътят, който се извървява от пространството на галерията до църквата "Свети Йосиф", където се настани другият край на лабиринта.

Тук започва или завършва (по избор) пътуването със самото откровение на артиста "Вървя през лабиринт, който е права линия", подпряно почти небрежно и поразително естествено сред бързивата клерикална и барокова разточителност на църковния олтар.

В църквата Стефан Николаев не прави нищо повече, освен да покаже още веднъж двата канделабъра по Дюшан – така, както ги показва и в бившата църква Chelles art centre, но със запалени свещи в тях. По важен тук е маршрутът и отново самият статус, този път на пространството, който отправя пак към отвъдност и към посредническата функция на артиста, дадена му от Дюшан, да бъде връзка между тук и там.

В крайна сметка, идеята за лабиринт се осъществи като ритуална процесия на цялото светско и артистично общество, събрало се и за откриването на Австрийския павилион FLUCA^[1], от галерията до църквата и после обратно. Не планиран, почти спонтанен групов пърформанс, който изведе нонсенса от концепцията на Николаев до най-съвършена форма.

[1] Павилионът, разположен точно срещу галерия Sareiev Contemporary, беше открит с инсталацията на Пламен Деянов, което привлече двойно по-многобройна международна група от почитатели и колекционери на изкуството. В процесията участваше значителна група от публиката и организаторите на изложбата "Палат Потьомкин" с куратор Емил Урумов, открита предния ден в Националната галерия в София. Така процесията между двата края на лабиринта не планирано осъществи кулминация на серия от културни събития в разгара на пролетния артистичен сезон, което я издигна почти до произведение само по себе си, попадащо изцяло в ироничния тон на Николаев.

Светлана Куюмджиева